

กฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

Model Law For The Protection Rights of The Disabled Persons

พรเทพ เตียเจริญวรรธน์¹ และสุนีย์ มัลลิกะมาลย์²
Pornthep Tiacharoenwat and Sunee Mallikamarl

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการ 4 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย สิทธิการเลือกตั้ง สิทธิการศึกษา และสิทธิแรงงานของคนพิการ การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็น คำตอบที่ได้มานำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

ผลการวิจัยพบว่าการคุ้มครองสิทธิคนพิการนั้นมีบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และกฎหมายอื่น แต่ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันกับคนไม่พิการตามสิทธิขั้นพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งการมีกฎหมายต้นแบบเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมายของคนพิการ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ ด้านการศึกษาของคนพิการ และด้านการคุ้มครองแรงงานคนพิการ จะทำให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเสมอภาคกับคนไม่พิการ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย คือให้มีการจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการใน 4 ด้าน โดยมีโครงสร้างของกฎหมายประกอบด้วย รูปแบบและวิธีการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย รูปแบบและวิธีการคุ้มครองสิทธิการเลือกตั้ง รูปแบบและวิธีการคุ้มครองสิทธิด้านการศึกษา รูปแบบและวิธีการคุ้มครองสิทธิด้านแรงงาน และให้ออกกฎหมายลำดับรองเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ คนพิการ ความเสมอภาค

Abstract

This research has objective to prepare a model law for the protection of the rights of disabled persons in four aspects; the Access to welfare rights under the law, Rights to election, Rights to Education, and Labor rights. The research methodologies is Qualitative research consisting of Documentary research In-depth Interviews Participatory design, Co-design; and Hearing. The result will be brought to prepare the Model Law for the Protection Rights of the Disabled Persons.

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, อีเมล tutertuter@hotmail.com
Student in Doctor of Law program, Sripatum University, Email: tutertuter@hotmail.com

³ ศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม อีเมล profsuneeg@gmail.com
Professor Dr., Faculty of Law, Sripatum University. Email: profsuneeg@gmail.com

The research result has been found that the protection of rights of the disabled persons is prescribed in the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, The Promotion and Development of Quality of life of Persons with Disabilities Act, B.E. 2550, and other laws. But they are not equally protected against people with disabilities in accordance with their fundamental rights of human dignity and the equality of human rights. The Model Law for the Protection Rights of the Disabled Persons will be separated into four aspects; the Access to welfare rights under the law, Rights to election, Rights to Education, and Labor rights will be protected the rights of disabled person as equal as ordinary person.

The suggestions of this study are to prepare the Model Law for the Protection Rights of the Disabled Persons in four aspects; the structures of model law are comprised of the forms and methods to access the legal welfare rights, forms and methods of protecting the rights of election, forms and methods of education rights, and forms and methods of labor rights. And to legislate the byelaw for the law enforcement effectively.

Keywords: Protection of right, Disability person, Equity

บทนำ

คนพิการมีสถานะเป็นบุคคลเหมือนกับคนไม่พิการ เนื่องจากหลักสิทธิมนุษยชนไม่ได้มีการแบ่งแยกความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเป็นมนุษย์ของคนไม่พิการหรือคนพิการจึงมีสถานะของความเป็นมนุษย์เหมือนกันตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ให้การรับรองโดยในข้อ 1 ที่กำหนดไว้ว่า “ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและมีความเสมอภาคในศักดิ์ศรีและสิทธิ” เพราะฉะนั้นการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ จึงต้องอยู่ภายใต้หลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนไม่พิการหรือคนพิการ ตามหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ICESCR) ขององค์การสหประชาชาติ อย่างไรก็ตามเนื่องจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่มีอยู่ยังไม่อาจประกันการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานและความเสมอภาคของคนพิการได้อย่างเต็มที่เนื่องจากสภาพข้อจำกัดทางกายภาพ เช่นเดียวกับสตรีและเด็กและยังพบว่ามีคนพิการจำนวนมากที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ได้อย่างคนทั่วไปในสังคม คนพิการยังคงถูกเพิกเฉยต่อสิทธิที่จะพึงได้รับ ดังนั้นองค์การสหประชาชาติจึงได้จัดทำตราสารฉบับต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักประกัน เป็นพันธกรณีตามกฎหมายที่รัฐภาคีจะต้องส่งเสริมและปกป้องให้การคุ้มครองสิทธิของคนพิการในด้านต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์และเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป โดยองค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ในปี ค.ศ. 1971 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ.

1975 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ(CRPD) ค.ศ. 2006 สำหรับการคุ้มครองด้านแรงงานของ คนพิการ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้มีการประกาศอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 ข้อแนะที่ 99 ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1955 อนุสัญญา ฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1983 ข้อแนะที่ 168 ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1983 แนว ปฏิบัติต่อคนพิการในสถานที่ทำงาน ค.ศ. 2001 โดยตราสารเหล่านี้ เป็นกฎหมายมนุษยชนระหว่าง ประเทศที่ส่งเสริมพิทักษ์และรับรองให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเสรีภาพขั้นพื้นฐานและ มีความเสมอภาคอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งส่งเสริมการเคารพศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิดของคนพิการ

โดยผลของกฎหมายระหว่างประเทศนี้เอง เนื่องจากประเทศไทยเป็นรัฐที่เป็นภาคีสมาชิก ขององค์การสหประชาชาติและองค์การแรงงานระหว่างประเทศ จึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม โดยอนุวัติการกฎหมายภายในของตนให้เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ที่ประเทศไทยได้ให้ สัตยาบันไว้ ทำให้ประเทศไทยได้มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิในเรื่องความเสมอภาค และสิทธิ ของคนพิการไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยหลักการของการคุ้มครองความเสมอภาคของบุคคลนั้น รัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับได้บัญญัติไว้ในมาตรา 30 เช่นเดียวกันโดยบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันใน กฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือก ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้งสองฉบับดังกล่าว มีเนื้อหาหลักการที่เหมือนกัน ซึ่งเป็น มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นย่อมไม่ถือเป็นการ เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม สำหรับการคุ้มครองสิทธิของคนพิการนั้นรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย อันเป็นกฎหมายแม่บทได้บัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการไว้เป็นครั้งแรก โดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 55 ซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการ หรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 54 บัญญัติ สิทธิของคนพิการในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

หลักการในเรื่องความเสมอภาคและการคุ้มครองสิทธิของคนพิการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยทั้งสองฉบับได้ส่งต่อหลักการดังกล่าวมายังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 โดยได้มีบทบัญญัติรับรองหลักการความเสมอภาค ไว้ในมาตรา 27 ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่า ด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือ สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือ

ความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” และสำหรับการคุ้มครองสิทธิของคนพิการนั้น แม้รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีได้มีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของคนพิการโดยตรงเหมือนเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 ที่ผ่านมา แต่รัฐธรรมนูญก็ได้ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิของคนพิการเป็นการทั่วไปไว้ตามบทบัญญัติของมาตรา 25 ที่บัญญัติว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยสิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายฉบับนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

สำหรับกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการนั้น ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เพื่อช่วยในการฟื้นฟูสมรรถภาพและการฝึกอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมอาชีพและจัดหางานให้แก่คนพิการซึ่งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งมีการแก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้เป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ รวมทั้งการห้ามมิให้มีการละเมิดสิทธิคนพิการ ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ส่งเสริมให้คนพิการมีสิทธิในด้านต่าง ๆ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานได้เสมือนคนปกติทั่วไป เช่น สิทธิในการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางแพทย์ สิทธิด้านการศึกษา สิทธิด้านแรงงาน สิทธิในการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการฝึกอาชีพ สิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมือง สิทธิในการรับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆที่จำเป็นสำหรับคนพิการ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภทตลอดจนบริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีการแก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ การคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการและส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

อย่างไรก็ตาม ในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเฉพาะได้ให้การรับรองในเรื่องของสิทธิและความเสมอภาคไว้จำนวนหลายฉบับและหน่วยงานภาครัฐมีการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการในแต่ละด้าน แต่ยังคงพบว่าการคุ้มครองสิทธิคนพิการไทยยังมีปัญหาอุปสรรค มีข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ทำให้การคุ้มครองสิทธิของคนพิการไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะปัญหาอุปสรรคในด้านการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย ปัญหาด้านการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ปัญหาด้านสิทธิทางการศึกษา และปัญหาด้านสิทธิแรงงานของคนพิการ เกิดผลกระทบต่อนิติสิทธิของคนพิการ ทำให้คนพิการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์

ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ขาดการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกป้องสิทธิหรือผลประโยชน์ของคนพิการในระบอบรัฐสภา ทำให้คนพิการขาดความรู้ ความสามารถทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง และการนำวิชาความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปประกอบอาชีพ ทารายได้ สร้างความมั่นคงให้แก่ตนเองและครอบครัว รวมทั้งการพัฒนาชุมชนและสังคม ทั้งที่โดยศักยภาพของคนพิการเหล่านี้ หากได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในด้านต่าง ๆ อย่างทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป คนพิการจะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาระบบเศรษฐกิจและความเจริญของประเทศโดยส่วนรวมเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไป

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยจึงได้กำหนดเป้าหมายของการวิจัย คือ การทำการศึกษาและวิจัยเพื่อหาคำตอบที่จะได้รูปแบบของการคุ้มครองสิทธิคนพิการที่เหมาะสม เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิเฉกเช่นคนที่ไม่พิการที่พึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ในสถานะของความเป็นมนุษย์เหมือนกัน ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ตามหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งคำตอบที่จะได้มานี้จะนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาและวิจัย หลักการ แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ
- 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์แห่งปัญหาการคุ้มครองสิทธิคนพิการและผลกระทบ
- 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิคนพิการตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย
- 4) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ
- 5) เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบ (Model Law) เพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การมีส่วนร่วมออกแบบหรือการออกแบบร่วม (Participatory Design, Co-Design) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้แทนภาคเอกชน ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และคนพิการ แล้วนำผลจากการศึกษามาจัดทำเป็นโครงร่างรูปแบบการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ ในด้านการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย การใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการศึกษา และด้านแรงงาน เมื่อทำเป็นโครงร่างแล้ว ก็จะนำไปสู่วิธีวิทยาการวิจัยขั้นต่อไปคือ การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ประกอบด้วยประชากรกลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่ม คือเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้แทนภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้แทนภาคประชาสังคม และคนพิการ กลุ่มประชากรผสม มี 4 กลุ่ม เป็นการแยกประชากรกลุ่มเฉพาะแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มผสม โดยมีหลักการและเหตุผลของการมีกลุ่มผสม คือ การให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมาร่วมอภิปรายตามความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายซึ่งอาจสอดคล้องกันหรือแตกต่างกันก็ได้ โดยในแต่ละกลุ่มจะต้องมีข้อสรุปของ

กลุ่ม ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมตามวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ ทั้งหมดผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยได้จัดทำกฎหมายต้นแบบจำนวน 7 ฉบับ โดยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และเพื่อเป็นการยืนยันความครบถ้วนเหมาะสมของกฎหมายต้นแบบดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากการศึกษาวิจัยและกฎหมายต้นแบบจำนวน 7 ฉบับดังกล่าว ไปนำเสนอในที่ประชุมสัมมนา เพื่อรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ด้วยการวิพากษ์และแสดงความคิดเห็นต่อกฎหมายต้นแบบดังกล่าว โดยมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยผู้วิจัยได้นำเอาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมสัมมนา ไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีบทบัญญัติของกฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการในแต่ละด้าน แต่ยังคงพบว่าการคุ้มครองสิทธิคนพิการยังมีปัญหาอุปสรรค และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย การใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ สิทธิด้านการศึกษา และสิทธิด้านแรงงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมายของคนพิการ

การที่จะเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมายของคนพิการได้นั้น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 19 ได้บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการได้รับสิทธิตามมาตรา 20 คนพิการอาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัด สำนักงานทะเบียนกลาง สำนักงานทะเบียนจังหวัด หรือสถานที่อื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

ทั้งนี้ โดยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ทำให้คนพิการที่ไม่มีการลงทะเบียนและทำบัตรประจำตัวคนพิการ ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ตามมาตรา 20 ที่กำหนดไว้ดังนี้

- (1) สิทธิในการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์
- (2) สิทธิด้านการศึกษา
- (3) สิทธิด้านแรงงาน
- (4) สิทธิในด้านการเลือกตั้ง อันเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่
- (5) สิทธิในการช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะและการช่วยเหลือทางกฎหมาย
- (6) สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท
- (7) สิทธิที่จะมีบริการล่ามภาษามือ
- (8) สิทธิที่จะมีสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการ และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ

(9) สิทธิในการได้รับการจัดสวัสดิการเยียวยาความพิการ

(10) สิทธิในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ และการจัดให้มีสวัสดิการอื่น ๆ

ในการจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการนั้น คนพิการผู้มีสิทธิจะต้องยื่นคำขอลงทะเบียนทำบัตรประจำตัวคนพิการ ตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ และการออกบัตร การกำหนดสิทธิ หรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิ การขอสละสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ พ.ศ. 2556 โดยคนพิการที่มีความพิการแบบเห็นประจักษ์ได้แก่ คนตาบอดไม่มีลูกตาทั้งสองข้าง คนหูหนวกไม่มีรูทั้งสองข้าง คนพิการทางร่างกายที่แขนขาตั้งแต่ข้อมือขึ้นไป หรือขาขาตั้งแต่ข้อเท้าขึ้นไป และคนพิการที่มีความพิการแบบไม่เห็นประจักษ์ โดยถ้าเป็นความพิการที่เห็นประจักษ์ไม่ต้องให้แพทย์รับรองความพิการ นายทะเบียนสามารถออกบัตรประจำตัวคนพิการได้เลย แต่ถ้าเป็นกรณีที่เป็นความพิการไม่เห็นประจักษ์ ต้องให้แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมของสถานพยาบาลที่กฎหมายกำหนดเป็นผู้ออกเอกสารรับรองความพิการ ซึ่งในการออกเอกสารรับรองความพิการนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์ขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ซึ่งก่อความยุ่งยากในทางปฏิบัติแก่คนพิการ

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะกำหนดให้คนพิการต้องมีการลงทะเบียนทำบัตรประจำตัวคนพิการ แต่ในทางปฏิบัติ มีคนพิการจำนวนมากที่ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ โดยจากผลการสำรวจข้อมูลคนพิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีประชากรพิการประมาณ 3.7 ล้านคน โดยมีคนพิการที่ไม่ได้มีการลงทะเบียนจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการประมาณ 1.7 ล้านคน คนพิการเหล่านี้จึงไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนดแต่อย่างใด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562)

การที่คนพิการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เพราะเหตุจากการไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ อันเนื่องมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกระบวนการในการจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการมีความยุ่งยากไม่สะดวก มีขั้นตอนค่อนข้างมาก ก่อให้เกิดภาระแก่คนพิการ และปัญหาการเดินทางไปให้แพทย์รับรองสถานะความพิการในกรณีของความพิการไม่ประจักษ์ ก่อนนำไปรับรองจากแพทย์ไปขอทำบัตรประจำตัวคนพิการต่อไป ทำให้คนพิการได้รับผลกระทบ ก็คือ หากคนพิการไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ คนพิการก็จะไม่สามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่บัญญัติไว้ในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 รวมถึงไม่สามารถที่จะสมัครเข้าทำงานในส่วนราชการ หน่วยงานภาครัฐ หรือสถานประกอบการของเอกชนได้ เนื่องจากเงื่อนไขของส่วนราชการและหน่วยงานภาครัฐรวมทั้งสถานประกอบการของเอกชนในการรับสมัครบุคคลพิการเข้าเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐนั้น เงื่อนไขที่สำคัญหรือคุณสมบัติที่จำเป็น คือ จะต้องมีการจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการนั่นเอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้โดยสรุปว่าการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีบัตรประจำตัวคนพิการ จึงเป็นข้อจำกัดที่สำคัญในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ของคนพิการ

2) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิในการเลือกตั้งของคนพิการ

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้ให้การรับรองถึงหลักศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์และหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพภายใต้หลักความเสมอภาค จึงได้มีการตรา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 โดยมีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้สามารถเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งได้อย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปได้มากขึ้น โดยมาตรา 92 บัญญัติว่า “เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ในการออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายจัดให้มีการอำนวยความสะดวกสำหรับการออกเสียงลงคะแนนของบุคคลดังกล่าวไว้เป็นพิเศษ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการออกเสียงลงคะแนนภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ต้องให้บุคคลนั้นได้ออกเสียงลงคะแนนด้วยตนเองตามเจตนาของบุคคลนั้น เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ นั้น ทั้งนี้ให้ถือเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในกรณีคณะกรรมการเห็นสมควร อาจกำหนดให้มีการจัดที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพหรือผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษ โดยจัดให้บุคคลนั้น ได้ลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ สถานที่ดังกล่าว และเมื่อได้ลงทะเบียนแล้ว ให้หมดสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน การอำนวยความสะดวกตามวรรคหนึ่ง การจัดที่เลือกตั้งและการลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิตามวรรคสองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด การลงทะเบียนดังกล่าวให้เป็นไปตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้ลงทะเบียนด้วย”

นอกจากนั้น ในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 ข้อ 52 กำหนดให้การจัดวางคูหาออกเสียงลงคะแนนในที่เลือกตั้ง ให้คำนึงถึงการอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุด้วย

จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งของไทย ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการในการเข้าถึงกระบวนการเลือกตั้งมากขึ้น มีการอำนวยความสะดวกและให้การช่วยเหลือแก่คนพิการเพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งเช่นเดียวกับคนทั่วไปได้ โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิคนพิการด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งคือ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)

สภาวะการณ์ของปัญหาเกี่ยวกับสิทธิการเลือกตั้งของคนพิการก็คือ แม้ในปัจจุบันจะมีความพยายามจากภาครัฐในการออกกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิการเลือกตั้งที่ตนพึงจะได้รับจากรัฐเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังมีคนพิการเป็นจำนวนมากที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งได้เฉกเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จากข้อมูลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มีผู้พิการที่มีสิทธิเลือกตั้งในครั้งนี้นับมากถึง 1,834,808 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศทั้งหมดจำนวน 51,419,975 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.56 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดของทั้งประเทศ แต่ปรากฏว่าจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นคนพิการและมีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่ออกมาใช้สิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้ง จำนวนเพียง 753 คน เท่านั้น (กสม.หาหรือหน่วยงานคุ้มครองสิทธิคนพิการด้านการศึกษา อาชีพ สิทธิเลือกตั้ง, 2562)

ในเรื่องนี้มีปัญหาอุปสรรคของคนพิการที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ รูปแบบวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงวิธีเดียวคือการลงคะแนนเสียง ณ คูหาเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าขาดความหลากหลาย จึงไม่สอดคล้องกับประเภทและสภาพการณ์ของคนพิการแต่ละประเภท เช่น คนตาบอด คนมีปัญหาด้านการได้ยิน คนมีปัญหาด้านการสื่อสาร หรือไม่สามารถใช้มือเขียนหรือกาเครื่องหมายในบัตรลงคะแนนได้ เป็นต้น รวมทั้งปัญหาในการอำนวยความสะดวกและการให้ความช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งของตนเองในหน่วยเลือกตั้งได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องการเดินทางของคนพิการจากที่พักหรือบ้านที่อยู่อาศัยมายังสถานที่เลือกตั้งหรือศูนย์เลือกตั้งกลาง อันนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งและมีผลต่อการออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งของคนพิการเป็นอย่างมาก ซึ่งข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคดังกล่าว ส่งผลกระทบจากการไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิด้านการเลือกตั้งดังกล่าว ทำให้คนพิการรู้สึกว่าการเลือกตั้งไม่มีความเสมอภาค ความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น มีการเลือกปฏิบัติ ถูกละเลยและขาดการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ไม่มีผู้แทนที่คอยเป็นปากเสียง ปกป้องสิทธิหรือผลประโยชน์ของคนพิการในระบอบรัฐสภา ทั้งที่ประชากรคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและในทางการเมืองการปกครองเหมือนกับบุคคลที่ไม่พิการเช่นกัน

3) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของคนพิการด้านการศึกษา

สำหรับการคุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาของคนพิการไทยนั้น นอกเหนือจากการได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ซึ่งบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิด้านการศึกษาของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว พระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดสิทธิทางการศึกษาของคนพิการตามมาตรา 20 (2) ให้คนพิการได้รับการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไปหรือการศึกษาทางเลือกหรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดสิทธิให้คนพิการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สิทธิเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้นรวมทั้งได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล โดยมีองค์กรที่คุ้มครองด้านการศึกษาของคนพิการ คือ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

โดยระบบการศึกษาและหลักสูตรการจัดการศึกษาของคนพิการในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดการศึกษาของคนพิการในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย หน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศึกษารวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภท ซึ่งครอบคลุมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

(Early Intervention: EI) การเตรียมความพร้อมและประสานส่งต่อจนถึงวัยเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ระดับอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การจัดการเรียนร่วม หรือการเรียนรวม (Inclusive schools) ในโรงเรียนทั่วไป สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดสถานศึกษาเฉพาะความพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ การจัดการศึกษาโดยสถานพยาบาล การจัดการศึกษาโดยชุมชนและองค์กรเอกชน การจัดการศึกษาโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น โดยมีการศึกษาหลักอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยระดับปฐมวัยหรือระดับอนุบาล 3 ปี ระดับประถมศึกษา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ทั้งในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของคนพิการในการศึกษาไว้หลายฉบับ โดยมีสาระคุ้มครองสิทธิของคนพิการในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ถูกกีดกันออกจากระบบการศึกษาเพียงเพราะเหตุแห่งความพิการ โดยรัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษาแก่คนพิการ มีการจัดทำนโยบายรัฐบาล การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดทำแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ การให้คนพิการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาทั่วไปร่วมกับเด็กปกติ ที่เรียกว่า การเรียนรวมหรือการเรียนร่วมแล้ว ยังมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าคนพิการจำนวนมากมีปัญหาในการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา ซึ่งปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญคือปัญหาการเข้าถึงสิทธิของคนพิการในด้านการศึกษา การได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ด้านอุปกรณ์ สื่อสารสนเทศ หรือเครื่องมือช่วยสำหรับคนพิการ เนื่องจากคนพิการมีหลายประเภทและมีข้อจำกัดในการสัมผัสหรือการสื่อสาร เช่น คนตาบอด พูดได้แต่ไม่สามารถมองเห็นและใช้ตัวอักษรได้เหมือนคนปกติ ต้องใช้การสัมผัสที่เรียกว่า อักษรเบรลล์ หรือกรณีคนหูหนวก เป็นใบ้ มองเห็นได้แต่ไม่สามารถพูดได้ การสื่อสารต้องใช้ภาษามือ หรือกรณีคนพิการที่แขนขาขาด สามารถมองเห็นหรือพูดได้ แต่มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหว ดังนั้นคนพิการจึงมีข้อจำกัดในการศึกษา เนื่องจากในกรณีที่กำหนดให้คนพิการเข้าเรียนร่วมหรือเรียนรวมกับคนปกติในโรงเรียนทั่วไป ในทุกโรงเรียนจะไม่มีส่วนที่กำหนดหรือจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์สำหรับคนพิการ ดังนั้น คนพิการจึงจำเป็นต้องเข้ารับการศึกษาศาในสถานศึกษาเฉพาะที่มีจำนวนจำกัด มีเฉพาะในเขตเมืองใหญ่หรือเขตกรุงเทพมหานคร คนพิการในต่างจังหวัดซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่จึงถูกจำกัดสิทธิในด้านการศึกษา ในขณะที่สถานศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของคนพิการก็มีจำนวนไม่กี่แห่ง ดังนั้นจึงมีประชากรคนพิการที่เข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง ส่งผลกระทบทำให้คนพิการขาดความรู้ความสามารถทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง และการนำวิชาความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปประกอบอาชีพ หารายได้ สร้างความมั่นคงให้แก่ตนเองและครอบครัว รวมทั้งการพัฒนาชุมชนและสังคม ทั้ง ๆ ที่โดยศักยภาพของคนพิการเหล่านี้ หากได้รับการศึกษาอย่างทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป ก็สามารถที่จะเสริมสร้าง และพัฒนาระบบเศรษฐกิจและความเจริญของประเทศโดยส่วนรวมได้เช่นเดียวกันกับบุคคลที่ไม่พิการ

4) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิคนพิการด้านแรงงาน

สำหรับสิทธิด้านแรงงานหรือการจ้างงานคนพิการนั้น โดยเหตุที่คนพิการมีข้อจำกัดในด้านสภาพของร่างกาย ทำให้ไม่สามารถทำงานบางอย่างได้เหมือนกับคนธรรมดา ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดสิทธิในการทำงานของคนพิการไว้ จำกัดเพียงเท่าที่คนพิการจะสามารถทำได้ เนื่องจากในการจ้างงานของนายจ้างโดยปกตินั้น เมื่อต้องเลือกใช้แรงงานระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการ นายจ้างจะเลือกจ้างแรงงานปกติก่อนแรงงานคนพิการ นี่จึงเป็นช่องว่าง เป็นข้อจำกัดและอุปสรรคในการได้งานทำของคนพิการ แม้ว่าจะมีกฎหมายกำหนดสิทธิด้านแรงงานคนพิการไว้ แต่ผลเกี่ยวเนื่องจากการจ้างแรงงานซึ่งอาจมีกระทบต่อกิจการหรือผลผลิตของนายจ้าง ดังนั้นนายจ้างจำเป็นต้องเลือกแรงงานคนปกติเป็นหลัก กฎหมายจึงเปิดช่องว่างเป็นทางออกให้นายจ้าง โดยกำหนดให้นายจ้างสามารถจ้างงานคนพิการได้ในจำนวนเท่าที่กฎหมายกำหนด โดยเปิดทางเลือกให้นายจ้าง หากไม่มีการจ้างงานคนพิการ ก็จะต้องจ่ายเงินชดเชยหรือส่งเงินเข้าสมทบกองทุนคนพิการ

แม้ว่าในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ประเทศไทยจะมีกฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในด้านแรงงานของคนพิการ โดยคนพิการมีสิทธิในการทำงานตามประเภทที่ความเหมาะสมต่อลักษณะสภาพร่างกายของคนพิการ แต่คนพิการก็ยังประสบกับสภาพปัญหาในด้านแรงงาน โดยผลจากการสำรวจข้อมูลด้านเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้บริหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สมาคมหรือองค์กรคนพิการ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และแรงงานคนพิการ อาจสรุปประเด็นปัญหาด้านแรงงานของคนพิการได้ ดังนี้

1. ปัญหาในการกำหนดนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ไม่ครอบคลุมถึงหน่วยงานรัฐวิสาหกิจบางประเภทตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 184/2556 กรณีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ขอหารือเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมายจ้างงานคนพิการ กรณีบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่เป็น “หน่วยงานของรัฐ” ได้ส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แทนการจ้างงานคนพิการซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรา 33 แห่ง พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า นิยามของ “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มุ่งหมายให้หมายถึงส่วนราชการทั้งหมด สำหรับรัฐวิสาหกิจมุ่งหมายเฉพาะที่จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาเท่านั้น มิได้มุ่งหมายให้หมายความรวมไปถึงรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นด้วยการจดทะเบียนในรูปแบบบริษัท จำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ผลจากคำวินิจฉัยดังกล่าวทำให้คนพิการขาดโอกาสในการเข้าทำงานในหน่วยงานดังกล่าว แม้ว่าจะมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม

2. ปัญหาการกำหนดสัดส่วนการจ้างงานคนพิการ การที่กฎหมายได้กำหนดสัดส่วนการจ้างงานคนพิการว่าให้นายจ้าง เจ้าของสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งมีลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่ 100 ขึ้นไป รับคนพิการที่สามารถทำงานได้ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดในอัตราส่วนลูกจ้างที่มีใช้คนพิการทุก 100 คน ต่อคนพิการ 1 คน เศษของ 100 คน ถ้าเกิน 50 คน ต้องรับคนพิการเพิ่มอีก 1 คน สภาพปัญหาคือการกำหนดอัตราส่วนจำนวนดังกล่าวนั้นค่อนข้างต่ำและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ของ

แรงงานคนพิการไทยในปัจจุบัน จึงทำให้คนพิการไม่ได้รับความเสมอภาคทางโอกาสในการได้รับการจ้างงานอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีปัญหาการการนับจำนวนคนพิการตามระบบสัดส่วน ซึ่งมีปัญหาในทางปฏิบัติทั้งของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทำให้เกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายทำให้หน่วยงานของรัฐจ้างแรงงานคนพิการน้อยกว่าที่ควรและเป็นสาเหตุทำให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการใช้เพื่อเลี่ยงการรับคนพิการเข้าทำงานได้

3. ปัญหามาตรการตามที่กฎหมายบัญญัติ ยังมีความลักลั่นและไม่สร้างแรงจูงใจต่อหน่วยงานเอกชนในการจ้างงานคนพิการเท่าที่ควร เช่น ในกรณีที่นายจ้างเลือกวิธีการจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 จะได้รับการยกเว้นภาษี 2 เท่า หรือเลือกวิธีการส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตามมาตรา 34 จะได้รับการยกเว้นภาษี 1 เท่า ในขณะที่หากนายจ้างเลือกวิธีการสร้างงานให้แก่คนพิการ ตามมาตรา 35 จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีแต่อย่างใด

4. ปัญหาการขาดสภาพบังคับของกฎหมาย โดยที่พระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีปัญหาการขาดสภาพบังคับที่ใช้กับหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยไม่มีสภาพบังคับในกรณีหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

5. ปัญหาการที่แรงงานคนพิการไม่ได้รับการคุ้มครองแรงงานเป็นการเฉพาะตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เช่นเดียวกับแรงงานหญิงและแรงงานเด็ก แต่มีการนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานโดยทั่วไปมาบังคับเช่นเดียวกับแรงงาน ทำให้การคุ้มครองสิทธิด้านแรงงานของคนพิการซึ่งมีข้อจำกัดด้านสภาพร่างกายเช่นเดียวกับแรงงานหญิงและแรงงานเด็ก เป็นการคุ้มครองแรงงานที่ไม่สมบูรณ์และไม่สอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานสากล

บทสรุป

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าในปัจจุบันคนพิการของไทยยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมเท่าที่ควร ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ทั้งต่อตัวคนพิการ สังคม และประเทศชาติ โดยผลกระทบต่อตัวคนพิการและครอบครัว ทั้งในเรื่องของการได้รับความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับคนที่ไม่พิการ สิทธิในสวัสดิการตามกฎหมายซึ่งถือเป็นสิทธิพื้นฐาน สิทธิในการศึกษา การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตกับครอบครัว และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและทางการเมือง ซึ่งสิทธิเหล่านี้นั้นจะทำให้คนพิการมีความภาคภูมิใจ เชื่อมั่นในตนเอง มีรายได้พึ่งพาตนเองได้และช่วยเหลือเป็นกำลังหลักของครอบครัว ลดการพึ่งพิงภาครัฐและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความช่วยเหลือทางสังคม และเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศให้มีความก้าวหน้า ดังนั้นการไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพอาจทำให้คนพิการต้องหมดความมั่นใจในศักดิ์ศรีของตนเอง พึ่งพาบุคคลอื่น กลายเป็นภาระของครอบครัว ของสังคม แต่หากภาครัฐได้ให้การคุ้มครองสิทธิด้านต่าง ๆ ของคนพิการอย่างถูกต้องเหมาะสม อรรถประโยชน์ที่คนพิการและครอบครัวคนพิการจะได้รับนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามนโยบายของรัฐบาลนั้นจะอยู่ในระดับสูงเนื่องจากคนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายทางจิตใจ และทางปัญญารวมถึงครอบครัวคนพิการและสังคมได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการและทัศนคติที่ดีที่ถูกต้องต่อคนพิการและการปฏิบัติต่อคนพิการ ทำให้คนพิการได้รับความมั่นใจในการใช้ชีวิตมีเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีแรงบันดาลใจที่จะดำเนินชีวิตเพื่อสังคมต่อไป

ในด้านสังคม การที่รัฐให้การคุ้มครองสิทธิของคนพิการอย่างเคร่งครัดและเหมาะสม จะช่วยให้มุมมองต่อคนพิการของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่มองความพิการเป็นเรื่องส่วนตัว อยู่ที่เวรกรรมของแต่ละคน และจะอยู่ได้ด้วยความสามารถ ความเห็นใจเป็นสังคมเมตตาธรรม กลายเป็นสังคมฐานสิทธิ ที่ให้คนพิการได้รับประโยชน์ตามสิทธิ มีเสรีภาพในการเลือกกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการ เช่นเดียวกับอารยประเทศทั่วไป

ในด้านผลกระทบต่อความเชื่อถือความเชื่อมั่นของประเทศไทยในระดับนานาชาตินั้น การให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการอย่างสมบูรณ์ โดยการนำปณิธานขององค์การสหประชาชาติ และองค์การแรงงานระหว่างประเทศไปถือปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนและมีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจังมากขึ้น อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความร่วมมือทั้งในระดับชาติ อนุภูมิภาค ภูมิภาคและระหว่างประเทศ ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิของคนพิการอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล มีการนำหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญมาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น จะทำให้ประเทศไทยได้รับความเชื่อมั่นจากนานาชาติอารยประเทศ ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ อันเป็นแหล่งรายได้ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย

ปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยจะได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยการมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และกฎหมายอื่น ๆ และแม้จะมีกฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการแล้วก็ตาม แต่คนพิการก็ยังประสบกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาในด้านการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย การใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ การศึกษาของคนพิการ และปัญหาด้านแรงงานของคนพิการ จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคือการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ควรได้รับการรับรอง ทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในความเป็นมนุษย์ ซึ่งประกอบไปด้วยสิทธิตามธรรมชาติและสิทธิที่มีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง สำหรับคนพิการมีสถานะเป็นบุคคลเหมือนกับบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไป เนื่องจากหลักสิทธิมนุษยชนไม่ได้มีการแยกออกจากความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จะหมายความว่าเฉพาะบุคคลปกติธรรมดาหรือคนพิการ ซึ่งหลักสิทธิมนุษยชนมิได้มีการกำหนดเอาไว้ ในขณะที่ความเป็นมนุษย์ของคนปกติธรรมดาหรือคนพิการ ก็มีสถานะความเป็นมนุษย์เหมือนกัน เพียงแต่ว่าโดยลักษณะของความพิการ ทำให้กิจกรรมหรือการกระทำบางอย่างของคนพิการถูกจำกัดโดยสภาพของร่างกาย แต่ความเป็นมนุษย์ก็ยังคงมีเช่นเดียวกับคนธรรมดา เพราะฉะนั้นตามหลักสิทธิ

มนุษยชน จึงได้ให้ความคุ้มครองทั้งบุคคลที่เป็นคนปกติธรรมดา และบุคคลที่เป็นคนพิการในสถานะอย่างเดียวกัน

ในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ แม้ว่าจะมีกฎหมายให้การรับรองคุ้มครองไว้ แต่ในความเป็นจริงยังพบว่าคนพิการยังประสบกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิในหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสวัสดิการตามกฎหมาย ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการศึกษา และด้านแรงงาน ซึ่งจากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่าสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ได้แก่ ขั้นตอนและวิธีการที่จะเข้าถึงสิทธิเพื่อที่คนพิการจะได้ใช้สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ดังนั้นการวิจัยนี้จึงได้นำแนวคิดนี้มาหาคำตอบที่จะนำไปสู่การจัดทำโครงสร้างกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้คำตอบนำมาจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ และคำตอบที่ได้มานั้นการวิจัยกำหนดให้มีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ได้มีส่วนร่วมออกแบบประเด็นที่ควรมีอยู่ในกฎหมายต้นแบบ โดยจัดทำการมีส่วนร่วมการออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design: CD) และจัดรับฟังความคิดเห็น โดยให้ประชากรที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของคนพิการในแต่ละด้านได้ร่วมกันออกแบบและให้ความเห็นโครงสร้างกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการเพื่อนำไปวิเคราะห์และจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิเช่นบุคคลที่ไม่พิการที่พึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ในสถานะของความ เป็นมนุษย์เหมือนกันที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ตามหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปสู่การคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับบุคคลธรรมดา

กฎหมายต้นแบบเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการในงานวิจัย ซึ่งเป็นข้อค้นพบและคำตอบของงานวิจัยนี้คือ การปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย การคุ้มครองสิทธิด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการศึกษา และด้านแรงงานของคนพิการ รวมทั้งหมด 7 ฉบับ ด้วยกัน โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน ครอบคลุม มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานสากล สอดคล้องกับหลักการของปฏิญญาและอนุสัญญาที่องค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ โดยเสนอแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 โดยทำการแก้ไขคำนิยามมาตรา 4 คำว่า “หน่วยงานของรัฐ” และเพิ่มคำนิยามคำว่า “ลักษณะของงาน” และเพิ่มมาตรการจูงใจในการสร้างงานตามมาตรา 35 และเพิ่มมาตรการบังคับทางกฎหมายในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ส่วนในประเด็นเรื่องการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการได้ทำการเพิ่มเป็น 19/1 เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้สิทธิสวัสดิการตามกฎหมายมาตรา 20

2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 92 โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางให้กับคนพิการเพื่อไปใช้สิทธิเลือกตั้งและกำหนดรูปแบบการเลือกตั้ง และวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เหมาะสมกับคนพิการ

3. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 8 วรรคสอง และมาตรา 12(3) เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิการศึกษาเพิ่มขึ้น

4. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยทำการแก้ไขข้อ 12 กำหนดแนวทางการให้สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

5. กฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ จะต้องรับเข้าทำงานและจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ จะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554 โดยแก้ไขค่านิยามคำว่า ผู้ปฏิบัติงาน ในข้อ 2

6. จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่...) พ.ศ. ขึ้นมาใหม่เพื่อให้มาตรการการจูงใจทางภาษีให้ผู้ประกอบการในการปฏิบัติตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

7. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยทำการเพิ่มเติมหมวด 4/1 การใช้แรงงานคนพิการ โดยกำหนดเป็นมาตรา ดังนี้ มาตรา 52/1 มาตรา 52/2 มาตรา 52/3 มาตรา 52/4 มาตรา 52/5 และมาตรา 52/6

ทั้งนี้ กฎหมายต้นแบบในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ จำนวน 7 ฉบับ ดังกล่าวนี้นี้ หากส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พรรคการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นถึงศักยภาพและความสำคัญของคนพิการและนำร่างกฎหมายต้นแบบดังกล่าวไปดำเนินการเพื่อตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวข้อง ก็จักเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ดีขึ้น สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ เพื่อสร้างความเสมอภาค เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปทั้งในด้านการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด การใช้สิทธิเลือกตั้ง การศึกษาและด้านแรงงาน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2552). *คนพิการกับสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2560). *แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2560). *รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ปี 2560*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2563, จาก

<http://dep.go.th/Content/View/4199/1>

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2563). *ข้อมูลสถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการ ประจำปี 2563*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2563, จาก

<http://dep.go.th/Content/View/6400/1>

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2563). *มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2563*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2563, จาก

https://www.thansettakij.com/content/normal_news/452245

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2563). *อธิบดี พก. ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหน่วยเลือกตั้งล่วงหน้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2563, จาก

<http://www.dep.go.th/Content/View/4175/1>

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2562). *รายชื่ออนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศที่ประเทศไทยให้สัตยาบันแล้ว*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2562, จาก

http://ils.labour.go.th/2018/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=9

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). *สถานการณ์ปัญหาสิทธิผู้พิการในประเทศไทย*. สืบค้น 25 ธันวาคม 2562, จาก

<https://www.m-socschoolofchangemakers.com/knowledge/11348>

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). *ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555*.

เจษฎา ทองขาว. (2562). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของคนพิการ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 (รายงานวิจัย)*. สนับสนุนงานวิจัยโดยมูลนิธิอินโฟเรล.

ชมบุญ แยมนาม. (2560). *การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.

ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ. (2558). *โอกาสในการทำงานที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ (รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อคนพิการ. (2552). *ระบบสนับสนุนการจ้างงานคนพิการในตลาดแรงงานเปิด (รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2553). *โครงการศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2557). *การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการมีงานทำของคนพิการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- ลักนาวดี สายมิตร. (2553). ปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานคนพิการ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม) (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วิชัย ศรีรัตน์. (2556). การจัดทำตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนเบื้องต้นตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (รายงานวิจัย). นนทบุรี : ศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณฑิรา บุญตัน และอัครพรพรณ ขวัญชื่น. (2546). การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ. (2552). สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของคนพิการทางด้านการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. (ม.ป.ป.). คำจำกัดความรัฐวิสาหกิจ. สืบค้น 25 ธันวาคม 2019, จาก <http://www.sepo.go.th/content/12>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). รายงานการสำรวจข้อมูลคนพิการ 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

กฎหมายไทย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561.
- ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พ.ศ.2541
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 6 จ้างแรงงาน.
- แผนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2540 -2544.
- แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 -2549.
- แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 – 2554.
- แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555-2559.
- แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541.
- พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537.
- พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533.

กฎหมายระหว่างประเทศ

กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ ค.ศ. 1993 (The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities 1993)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights 1966)

ทศวรรษคนพิการแห่งอาเซียน พ.ศ. 2554 - 2563 (ASEAN Decade of Persons with Disabilities 2011-2020).

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญา ค.ศ. 1971 (Declaration on the Rights of Mentally Retarded Persons 1971)

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 1975 (Declaration on the Rights of Disabled Persons 1975)